ગૂજરાતી બીજી ચોપડીના અર્થ.

કવિતાની સમજુતી, વ્યાકરણ તથા જોડાક્ષર વગેરે.

3020 બનાવનાર

ફકીરભાઈ કાસીદાસ.

સુરતની નામદાર સર જમસેદજી જીજીભાઈવાળી નંબર
૧ લાની છોકરાની નિશાળના વડા માસ્તર
તેના છોકરા નગીનદાસ ફકીરભાઈ કાસીદાસની
વતી છપાવી પ્રસિદ્ધ કરનાર

ડાહ્યાભાઈ જગજીવનદાસ.

(સુધારો તથા વધારો કરેલી આવૃત્તિ સોળમી.)

(સન ૧૮૬૭ના ૨૫ માં આકટ પ્રમાણે નોંધાવી છે.)

કિમ્મત **૨ આના.**

BOMBAY: PRINTED AT THE
ANGLO-JEWISH AND VERNACULAR PRESS,
Opposite Musjid Bunder Railway Station.
BY AARON JACOB DIVEKAR.

1887.

3020

ગૂજરાતી બીજી ચોપડીના અર્થ.

(ના) = નામ.
(સ) = સર્વનામ.

(વિ) = વિશેષણ.
(ક્રિ) = ક્રિયાપદ.

(અ) = અવ્યય.
(કૃ) = કૃદંત.

પાઠ ૧લો.

ઉકેલતાં (કૃ) વાંચતાં, પારખતાં.
શીખામણ (ના) ફાયદાની વાત.
મઝાની (વિ) સારી.
સાચવજો=સંભાળજો.
બોલીએ (ક્રિ) સાદ કહાડીને કહીએ.
અક્ષરે=દરફતે. હરફે.
આવડયા=શીખ્યા
બગાડશો (ક્રિ) ખરાબ કરશો.
વાહ=અરે! ઓહો!
દહાડા (ના) દિવસ.
પૂરા (વિ) બરાબર.
બોલ (ના) શબ્દ.
ડાહી ડાહી=ડાહાપણ
ભરેલી, ફાયદાવાળી.
મા (અ) ના, નહિ.
ઠેકાણે (ના) જગોએ.
બગડે (ક્રિ) ખરાબ થાય.
ફાડવાં (ક્રિ) ચીરવાં.
વહેલું (ક્રિ) જલદી.
ભણવું (ક્રિ) શીખવું.
ઠીક (અ) બરાબર, સારી રીતે.
છેક (અ) ઘણું, બહુ.
તાણીને (કૃ) ખેંચીને.
ધીમે (વિ) હળવે.
સાદે (ના) અવાજે.
સૌ (સ) સઘળા, બધા.

પાઠ ૨જો.

શોભાય=સારી દેખાય.
કારજ (ના) કામ.
હૈઉં (ના) મન, દીલ.
ચોપડીઓ=પોથીઓ.
હરખાવ=ખુશી થાય.
સમજણ (ના) અક્કલ, સમજ.
વિગતેથી (ના) શબ્દે શબ્દની સમજણથી, વિગતવાર.
સાર (ના) મતલબ.
ચોપાઇ (ના) જેમાં ચાર પદ આવેલાં હોય તે.
સારી (વિ) મઝાની.
દેખી (કૃ) જોઇ.
જીવ (ના) મન, ચિત્ત.
ધાલીને (કૃ) રાખીને.
જેમ=તેમ
વિચાર (ના) મનસુબો.
સમજે (ક્રિ) જાણે.
સઘળો (વિ) બધો.

(કવિતાની સમજુતી). (૧).

સારી ચોપડીઓ હોય તે સારી દેખાય, તે જોઇને આપણું મન ખુશ થાય; પણ જો તે વિગતથી એટલે શબ્દે શબ્દ છુટા પાડીને વંચાય તો આપણું કામ થાય. (૧).

જેમ જેમ મન રાખીને વાંચે તેમ તેમાં સમજણ આવે; પણ વાંચ્યો જાય ને મનમાં કંઇ વિચાર કરે નહિ, તો તે માંહેલી બધી મતલબ સમજે નહિ. (૨).

પાઠ ૩જો.

ચકલી (ના) મોટી ચલ્લી.
લાવ્યો= લેઇને આવ્યો.
પૂછ્યું=તજવીજ કીધી.
રાણા (ના) રાજા.
તપેલામાં (ના) પાતેલામાં
બારણામાં (ના) ઘરમાં.
પેસાશે (ક્રિ) અવાશે, જવાશે.
બોલ્યો=જવાબ દીધો, કહ્યું.
પાટો (ના) લાંબું ફાડેલું ચીથરું.
ચકલો (ના) ચલ્લો.
ઓરીને(કૃ)રાંધવામુકીને.
બધી (વિ) સઘળી.
ઘડો (ના) દોરીઓ.
ઉતારો=લઇ લેઓ.
નાંખી (ક્રિ) ફેંકી.

પાઠ ૪થો.

ફર્યાદ=રાવ, અરજ.
એકલાં (વિ) જાતે.
પકડાવી (કૃ) ઝલાવી.
મગાવ્યો=બોલાવ્યો.
મહારાજ=મોટા રાજા.
ગભરાઇને(કૃ) અકળાઇને, ગાભરો થઇને.
હુકમ (ના) ફરમાસ.
કહ્યું=પૂછ્યું.
કને (અ) પાસે, સોડે.
જવાબ (ના) ઉત્તર.
દીધો (ક્રિ) વાળ્યો.
જુઠો (વિ) લબાડ.
સાહેબ (ના) મેહેરબાન.
ફાડીને (કૃ) ચીરીને.
ફાડશો (કૃ) ચીરશો.

પાઠ ૫મો.

બુમેબુમ=ઘાંટે ઘાંટા.
ગોવાળીઓ (ના) ગાય ભેંસનો ચરાવનાર.
ગોવાળ (ના) ગાયોનું ટોળું, ગોવાળીઓ.
છેવટ (અ) છેલ્લે.
ગોવાળણી (ના) ગોવાળીઆની બાયડી.
કાઢ્યો=બહાર આણ્યો.
નાંખ્યો (ક્રિ) ફેંક્યો.
ફુટી (ક્રિ) ભાંગી.
કાણો(વિ) એક આંખે આંધળો.
આગળ (અ) પાસે.
ખીર=મોળો દુધપાક.
પોળી (ના) પડવાળી પાતળી રોટલી.

પાઠ ૬ઠ્ઠો.

તપાવી(ક્રિ) ઉની કરી.
પાટલો (ના) લાકડાનાં પાટીઆનું કરેલું બેસવાનું.
લુચ્ચાઈ (ના) દોંગાઇ.
ઠોકયો(ક્રિ)માર્યો, અફાળ્યો, ઝીકયો.
લાલચોળ(વિ)રાતી રાતી, ધગધગતી.
દોરી (કૃ) તેડી.
જોડે (અ) સાથે.
સોઠી=લોઢાની તાવી.
ખૂબ (અ) ઘણીજ.
બૂમ(ના)પોકાર, ઘાંટો.
ઊઠી (ક્રિ) ઉભી થઇ.
દાઝી (ક્રિ) બળી મુઇ.
ખોટી(વિ)જુઠી, બનાવ-

ટની.
પેઠે (અ) માફક.
વાંક (ના) તકસીર.
ફળ(ના)ફાયદો, હાંસલ.

પાઠ ૭મો.

બહુ (વિ) ઘણું, મસ.
છોડી (ના) છોકરી.
ગાગર (ના) પાણી ભરવાનું ઘડા કરતા મોટું વાસણ.
ઓસડ (ના) દવા.
ઝેર (ના) વીખ, સોમલ.
સાજી (વિ) સારી.
રોજ (અ) હંમેશાં.
બગાડે (ક્રિ) ખરાબ કરે.
લુગડાં (ના) કપડાં.
મેલાં (વિ) ખરાબ.
ડાહી (વિ) શાણી.
ખોટી =ખરાબ, આડી.
માને (ક્રિ) કહ્યું કરે.
માંદી (વિ) બીમાર.
વધારે (વિ) ઘણું, મસ.

પાઠ ૮મો.

વરસાદ (ના) મેઘ.
ગીત (ના) રાગ કાઢીને ગાવાનું.
ઘેબરીઓ (વિ) ઘેબરના જેવો મોટો.
પ્રસાદ (ના) ખાવાનું.
નેવલે (ના) નેવાંએ.
કારેલું (ના) એકજાતની તરકારી. [નો પશુ.
દેડકો (ના) એક જાત-
ગાજો (ક્રિ) રાગ કાઢીને બોલજો.
ઉની ઉની (વિ) ગરમાં ગરમ, તાવીપરથી ઉતરે તેવી.
શાક (ના) તરકારી.
નઠારી (વિ) ખરાબ.
તાણી (ક્રિ) ખેંચી.
સમજો છો?(ક્રિ) જાણો છો? ખબરછે?

પાઠ ૯મો.

એકજ (વિ) સરખું.
જણસ (ના) ચીજ.
ટટ્ટુ (ના) નાનો ઘોડો.
પારકો (વિ)અતરાપીનો બીજા કોઈનો.

પાઠ ૧૦મો.

પાડું(ના)ભેંસનું બચ્ચું.
જાળવે (ક્રિ) સાચવે.
રાતે=દીવા થયા પછી.
પટેલ=ગામનો ઉપરી.
નીરે (ક્રિ) નાંખે.
સંભાળ (ના) ખરદાસ.
જતન (ના) બાલાશ.
જક્કી=જીદી, મમતી.
વાછરડું=ગાયનું બચ્ચુ
વાડો (ના)ઘરની પાછળ ઢોર બાંધવાની ખુલ્લી જગો.
ચારો (ના) ઉગતું ઘાસ.
માંદું (વિ) બીમાર,આજારી, કાહેલી.
ઓસડવેસડ (ના) દવા અને તેના ઉપાય.
ચારવાને=ચરાવવાને, ઉગતું ઘાસ ખાવાને.
ખેતર (ના)અનાજ તથા ઘાસ પાકે તે જગા.
આણે (ક્રિ) લાવે.
ઊંચકીને (કૃ) ખાંધપર લઈને, ઊપાડીને.
સુખી (વિ)સુખીઆરાં.

પાઠ ૧૧મો.

ચેન (ના) મજા, સુખ.
અહીંઆંથી (અ) આ ઠેકાણેથી.
બંદીખાને=કેદખાને.
ફરાય=ચલાય, ફરાય.
વિચાર (ના)મનસુબો.
વાંસે (અ) પાછળ.
નીસરી=નાસી,નીકળી.

લાગ (ના) દાવ, તક.
સમજાવ્યું (ક્રિ)શીખા-
મણ દઈને કહ્યું.
છુટું (વિ)બાંધ્યાવગરનું.
મન (ના) મરજી.
મજા (ના) રમુજ.
ઘેલું (વિ) ગાંડું, અણ-
સમજુ.
દુઃખી (વિ) હેરાન.
જક (ના) જીદ, ખોસ.
છોડે (ક્રિ) મુકે, મેલે.

પાઠ ૧૨ મો.

ફાવ્યો (ક્રિ) જડયો, હા-
થ આવ્યો.
અણસમજ (ના) બેસ-
મજ, બીન અક્કલ.
વગડામાં (ના) વનમાં.
કોતર (ના) ગુફા.

સટકી ગયું=નાસી ગયું.
ડાહ્યો (વિ) સાણો.
આગળ (અ) અગાડી.
ઢોર=ચોપગા જાનવર.
ઊંધી (કૃ) સુધ.
મોડી રાતે=બહુ રાતગઇ
ત્યારે.

છાનું માનું(વિ) ચુપચુપ.
ઝાલીને (કૃ) પકડીને.
અંતે=છેલ્લે, છેવટે.
માનવી=કબુલ કરવી.
ભલું (વિ) સારૂં, રૂડું.
પાડોશી (ના) પાસેના
ઘરમાં રેહેનારા.
સૌ=બધા.
ડાહ્યાં=શાણાં, સમજુ.

પાઠ ૧૩ મો.

વિષે=બાબત.

છેક (અ) ઘણું, બહુ.
વાઘ (ના) ફાડી ખાનારૂં
કાબરચીતરૂં જનાવર.
માન્યું (ક્રિ) કહ્યું કર્યું.
વાસ (ના) રેહેઠાણ.
ચરવાને (કૃ) ઉગતું ઘા-
સ ખાવાને.

પ્રાણ (ના) જીવ.
વનમાં (ના) રાનમાં.
દુખીઉં (વિ) હેરાન.
ચિત્ત (ના) મન.
અવસ્થા (ના) હાલ.
નાઠું (ક્રિ) જતું રહ્યું.
મનમાન્યું=મનને ગમે
તેટલું, દીલ લાગ્યું.
વળતી (અ) પછી.
અજાણ=જાણીતું નહીં
તે(અચિંતુ).

(કવિતાની સમજુતી). (૨).

વાડામાં બધાં ઢોર બાંધ્યાં હતાં, તેમાંથી એક પાડું છુટીને છેક આઘું નાસી ગયું; તેને ઘાસ ખાવાનું મન થયું તેથી નાસીને તે જંગલમાં જતું રહ્યું. (૧).

પછી ત્યાં જંગલમાં એક વાઘે તેનો જીવ લીધો, એવું અજાણપણે તે દુખીઉં થયું; જે બધાથી છુટું થવા જાય (બધાના મતથી ઉલટું ચાલે), તેનો એવા હાલ સમજવા. (૨).

પાઠ ૧૪મો.

માટી (ના) મટોડી.
પખાળેછે=ભીનાળેછે.
ચીકણી=ચોંટે એવી.
ડીકરાંનાં (ના) ફ્રાદવના.
ભરવાના (કૃ) ઘાલવાના.
આધરકે (ક્રિ) જમાવે.
જાત (ના) તરેહ, રીત.
ગોરસ (ના) દહીં દૂધનું પાટીડું. હાલ્લું.
કોડીઆં(ના) દીવા કરવા ના માટીના પ્યાલાં.
નરમ (વિ) પોચી.
કામની (વિ) ખપની.
ગોળી=પીવાનું પાણીભરી મૂકવાની માટલી.
બેડું (ના) ગાગર ને ઘડો.
દોણી (ના) છાશ લાવવાની ઘાડવી.
ણા (ના) અનાજ.

પાઠ ૧૫મો.

પાળે (ના) કોરે, કાંઠે.
વાગ્યા (ક્રિ) ઇજા થઇ.
બગાડ (ના) નુકશાન.
ફેંકવા (ક્રિ) નાંખવા.
કાયર (અ) હેરાન.
મંડયા (ક્રિ) મચ્યાં.
તળાવ(ના) નાનું સરોવર
પથરે (ના) પથરાથી.
જવાબ (ના) ઉત્તર.
ધડાધડ (કૃ) જોરથી.
ગરીબ (વિ) અનાથ.
શા માટે (અ) કેમ? શું કરવા?
રમત(ના) ખેલ, ગમત.
સંભાળીને=સાચવીને.
કશોએ (વિ) કંઇપણ.

પાઠ ૧૬ મો.

એનપણી (ના) સહિએર.
નોતરૂં (ના) તેડું, કેહેણુ.
ભૂંગળી (ના) બળતું કરવાની વાંસની નળી.
વેલણુ (ના) રોટલી વણવાનું હથિયાર.
તપેલી (ના) પાતેલી.
કડછી (ના) નરમ દાળ લેવાનું પિત્તળ કે લોઢાનું હથિયાર.
તાસક (ના) ઢાંકણું.
વખત(ના) વેળા, સમય.
રાંધું (ક્રિ) રસોઇ કરૂં.
તેવડે (સ) તેણે કરીને.
થાળી=નાનો ખુમચો.
વાડકા (ના) ધાતુના થાળા.
લાવીને (કૃ) આણીને.
મૂક્યું (ક્રિ) મેલ્યું.

પાઠ ૧૭ મો.

મણા (ના) કસર.
ધાણી(ના) શેક્યાથી ફૂટેલું અન્ન, તે જુવાર બાજરી વગેરે.
ખાવાનું (ના) કાચું કોરૂં શેકેલું તે.
પહુંઆ=ભાતને શેકીને ખાંડી બનાવેલા તે.
ભાંડવું=ખરાબ બોલવું.
ટેવ (ના) આદત, ખો.
લડેછે (ક્રિ) વઢેછે.
જરાએ (વિ) લગારે.
કજીઆ (ના) ટંટા.
મૂકાવી (ક્રિ) મેલાવી.
લાવીશ (ક્રિ) આણીશ.
વહેલી (વિ) જલદી.

પાઠ ૧૮મો.

છોટીઆ=નાનો ભાઇ.
નાનું (વિ) નાદાન.
બાળક (ના) બચ્ચું.
મેલાય (ક્રિ) મૂકાય.
દેખાયછે=જણાયછે.
ભાણો (ના) ભાણીઓ, દીકરો; (બેહેનનો છોકરો) (ભાણેજ.)
આટલી (વિ) આવડી.

વાર (ના) વખત, દેર.
રોતો (કૃ) રડતો.
તેડવા (કૃ) બોલાવવા.
કામ (ના) ખપ, જરૂર.
હજી (અ) અત્યાર સુધી.
અલી (ના) છોકરીને નામ દીધા વગર બોલાવવું તે.

પાઠ ૧૯મો.

નિશાળીઆ (ના) નિશાળમાં શીખનારા છોકરા.
કૂદાવતી (કૃ) કૂદકારા મારતી.
લાકડી (ના) ડંગોરી.
ભણેલાં (કૃ) શીખેલાં.
પરીક્ષા (ના) તપાસ.
ઇનામ=સરપાવ, ખુશીથી કંઇ આપવું તે.
સાહેબ (ના) શીનોર, ટોપી વાળો.
બાકીના=રહેલા છોકરા.
મેહેતાજી (ના) ગુરૂજી.
જોવા (કૃ) તપાસવા.

પાઠ ૨૦ મો.

ઉતાવળ (ના) તાકીદ.
અલ્યા (અ) છોકરાને નામ દીધા વગર બોલાવવો તે.

સામટું (વિ) એકી વારે.
નીકળ્યો (ક્રિ) બહાર આવ્યો.
ગાગર (ના) ઘડા કરતાં મોટું વાસણ.
મૂડો (ના) બાચકો.
સાંકડું (વિ) નાનું.
અટકી (કૃ) ઘલાઇ.
જણ (ના) માણસ.
પડતાં મૂક=પાછા નાંખ, રેહેવા દે.
ઝટ (અ) જલદી, તુરત.
પેટે (અ) માફક.
ફેરે (ના) વખતે.
છેલ્લીવારે=આખરે.
લગાર (વિ) જરા.
ભણવામાં=શીખવામાં.

પાઠ ૨૧ મો.

સાત પૂછડીઓ (ના) સાત પુછડીવાળો.
પૂછડીઓ=નાનાપૂછડાં.
બાંડો (વિ) પૂછડી કપાઇ ગયલો.
ખીજવવું (ક્રિ) ચીડવવું.
કપાવી (કૃ) વઢાવી.
હજામ (ના) વાલંદ.
ચીડવે (ક્રિ) ખીજવે.
બેટા (ના) દીકરા, છોકરા.

ખીજવાથી (કૃ) ચીડવ્યાથી.
ખીજીએ=ચીડવાઇએ.

પાઠ ૨૨મો.

કામકાજ (ના) ધંધો, રોજગાર.
સાંધા (ના) કટકા.
દરજી (ના) મેરાઇ, સુઇ.
કલમ (ના) લેખણ.
કોદાળી=ચાંચવા જેવું ખોદવાનું હથિયાર.
બિચારો (વિ) બાપડો.
ધોબી (ના) લુગડાં ધોનાર
અક્ષર (ના) હરફ.
મજુર (ના) વૈતરો, હેલકરી
બાઇડીઓ (ના) બઇરીઓ
સુતર (ના) રૂને કાંતીને લાંબા કાચા દોરા કરેલા તે
મોતી (ના) મુક્તાફળી.
વાળવા (કૃ) મરડવા.
ખપ (ના) જરૂર, કામ.
વળાય (ક્રિ) મરડાય.
કાંતે (ક્રિ) રેંટીઆ વતી લાંબા તાંતણાં કરે.

પાઠ ૨૩ મો.

ધ્યાન (ના) ચિત્ત, મન.
પાંસરા (વિ) સીધા.
ફરો (ક્રિ) ચાલો, હરો.

વેળાસર (ના) વખતસર.
માયા (ના) હેત.
મન (ના) ધ્યાન, ચિત્ત.
વઢવું (ક્રિ) લઢવું.
ભૂલ (ના) ચુક, ગફલત.
પાઠ (ના) ધડો.
ભણવો (ક્રિ) શીખવો.
બતાવે (ક્રિ) દેખાડે.

કદી (અ) કદાચ.
ખોટું (વિ) ખરાબ.
ફરીતે (અ) હવે પછી.
છુટી (ના) રજા.

પાઠ ૨૪ મો.

નિત્યે (અ) રોજ.
નીસરી (કૃ) નીકળી.

ચિત્ત (ના) ધ્યાન, મન.
રૂડી (વિ) સારી.
પેર (અ) રીતે, પેઠે.
ગુરૂની (ના) મેહેતાજીની
ચોડી (કૃ) લગાડી.
શિક્ષા (ના) શીખામણ.
સમજો (ક્રિ) ધ્યાન આપો
પાંસરૂં (વિ) સીધું.

(કવિતાની સમજુતી). (૩).

ભાઇઓ તમારે રોજ નિશાળમાં જવું, ને ધ્યાન રાખીને ભણવું; ને મેહેતાજી આપણા ફાયદાની વાત કહે, તે બધાએ સારી રીતે માનવી (૧).

તમે રમતમાં ચિત્ત નહિ રાખો, ને વાત કહું તે સારી પેઠે સમજો; નિશાળમાંથી જેવારે છુટી થાય ત્યારે ત્યાંથી નીકળી પાંસરા ઘેર ચાલ્યાં જવું. (૨).

પાઠ ૨૫ મો.

વિઆવાની (કૃ) જણવાની
ગાડાવાળો (વિ) ગાડું હાંકનાર, ગાડી ચલાવનાર.
રોકીને (કૃ) ઘેરીને.
નીચે (અ) હેઠળ.
વિચાર્યું (ક્રિ) ધાર્યું.
રસ્તો (ના) માર્ગ, વાટ.
ઠેકાણું (ના) જગો, મુકામ.
બિચારે (વિ) બાપડે.

સારી (વિ) મજાની, વાંચવા લાયક.
ગામ (ના) જ્યાં થોડાંક ઘરની વસ્તી હોયતે.
ઉઠ (ક્રિ) ઉભી થા.
મૂર્ખ (વિ) બેવકૂફ.
ઉઠાડી (ક્રિ) ઉભી કરી.

પાઠ ૨૬ મો.

શેરડી (ના) ગળ્યા રસનો સાંઠો.
ટોપલી (ના) વાંસની છાલનો નાનો ટોપલો.

નળીઆં (ના) છાપરાપર ઢાંકવાનેસારૂ માટીના બનાવેલા નળના બેભાગ કરી પકવેલા તે
કોપરાં (ના) ટોપરાં.
ભીંતો (ના) કાદવનો કરો.
છાયું (ક્રિ) બનાવ્યું.
દાણા (ના) અનાજ.
માર્ગ (ના) રસ્તો.
છાપરૂં (ના) ઘરનું ઢાંકણ.
કાઢીને (કૃ) બહાર આણીને.

બારી (ના) મોટી બારી.
કનેથી (અ) પાસેથી.
ધણી (ના) માલીક, શેઠ.
દાંડા (ના) સાકટા.
ટોપરાં (ના) કોપરાં.
વિઆય (ક્રિ) જણ્યું.

પાઠ ૨૭મો.

કમાડ (ના) બારણાં.
ભીંતરડી (ના) ભીંત.
ઉઘાડશો=ખુલ્લા કરશો.
છાયાં (ક્રિ) ઢાંકયાં.
કેરાં (અ) નાં, તણાં.
રખડવા (કૃ) રઝળવાં.
બારણાં (ના) કમાડ.
આડું (વિ) ઉંધું, વાંકું.
વાશીને (કૃ) દઇને.
વલે (ના) હાલ, હવાલ.
ગરવા (કૃ) ચારો ખાવા.
આમ(અ)આવી રીતે.
ઉઘાડો (ક્રિ) ખુલ્લા કરો.

પાઠ ૨૮ મો.

અમથી=ખોટી, જુઠી.
બહાર (અ) બારણે,
(ઘરથી વેગળું).
આડું=ઉંધી સમજનું.
આવડતું (કૃ) જાણતું
રઝળવા (કૃ) રખડવા.
સુખી (વિ) સુખીઆરૂં.

જોડેલી (વિ) બનાવેલી.
ખરી (વિ) સાચી.
બનેલી (કૃ) થયલી.
સમજ (ના) અક્કલ.
દુ:ખ=વીપત. આપદા.

પાઠ ૨૯મો.

રોતો (વિ) રડતો.
સવારમાં(ના)વાહાણામાં
નહોર (ના) નખોરીઆં.
પહોળું (વિ) ઉઘાડું.
ચોપડયાં (ક્રિ) લગાડયાં.
તાણતો (કૃ) ખેંચતો.
ભેંકડો (ના) મોટે સાદે
રડવું તે.
લાહે(ના)આગ, અગન.
સરખી (વિ) બરાબર.
બળવા=અગન ઉઠવા.
મટી (ક્રિ) જતીરહી.
મૂકી (ક્રિ) મેલી, છોડી.

પાઠ ૩૦ મો.

તાંબુ } (ના) ધાતુનાં
પીતળ } નામ.
તાંબાકુંડીઓ (ના) પાણી ભરી રાખવાનું બે કડાનું વાસણ.
ધોળાશપર (ના) સફેતી ઉપર.
અથડાય(ક્રિ) અફળાય.

માંજેલાં (કૃ) અજવાળેલાં, ચોખ્ખાં કરેલાં.
સાચવવાં(ક્રિ)સંભાળવા.
ગરમાં(ના)રાંધેલું ઢાંકી મુકવાને મોટા વાડકા જેવા વાસણ.
ગોબાય (ક્રિ) ખાડો પડે.
ચળકતાં (કૃ) ઝળકતાં.
લાલ (વિ) રાતાં.
કથરોટ (ના)થાળી જેવું છાછરૂં પણ તેથી મોટું કોરણવાળું વાસણ.
લોટા (ના) કળશીઆ.
જણાયછે=દેખાયછે.
તપેલાં (ના) પાતેલાં.
લોટીઓ=કળશીઓ.
કાંસુ (ના) એક જાતની બરડ ધાતુ.
ભોંય (ના) જમીન.
કદાચ (અ)કોઇ વખત.
ફૂટી (કૃ) ભાંગી.

પાઠ ૩૧મો.

નાનીશી (વિ) નાનીસરખી.
પોતડા (ના) ધોતડી.
પિછોડી (ના)ખાંધે નાંખવાનું લુગડું.

હીરકોરી (વિ) રેશમની કોરની.
હલકી (વિ)થોડી કિમ્મતની, (થોડા વજનની.
જામદાની (ના) એક જાતનું ઝીણું બુટીદાર લૂગડું.
ફાટેલી (વિ) ચીરાયલી.
અંગરખી (ના) નાની ડગલી.
દીકરો (ના) છોકરો.
ગરીબ=પૈસા વગરનો
ધોતી (ના) ધોતડી.
ખભે (ના) ખાંધ ઉપર.
નામાં (ના) નામ.
શીખીશ (ક્રિ) ભણીશ.
માટે (અ) કાજે, વાસ્તે.

પાઠ ૩૨મો.

વાગોળવું(ક્રિ)ખાધું હોય તે પાછું મોંમાં લાવી ચાવવું.
માખણ(ના)છાશ ઉપરની તરી.

ખરીઓ(ના)પગનાં તળી આનો કઠણ ભાગ.
હલાવે (ક્રિ) હીલવે.
ફાટ (ના) ચીરો.
ભાવે (ક્રિ) સ્વાદ લાગે.
બબે (વિ) બે.

ચરેછે=ઘાસ ખાય છે.
ચાવવું (ક્રિ) દાંતેવતી ભચરડવું.
ઘી (ના) માખણને તાવીને બનાવેલું તે.
શી શી (વિ) કઇ કઇ?
મથાળે (ના) ઉપર, ઉપલા ભાગ પર.
ચિત્ર (ના) છબી.

પાઠ ૩૩મો.

ગુણ (ના)ફાયદો, ખુબી.
આધાર (ના) આશરો.
અગણિત (વિ) ગણાય નહીં તેટલા, (ઘણાજ.)
પશુ (ના) ચોપગાં જાનવર.
ખાંતે (ના) ખુશીથી.
જન (ના) માણસ.
જન્મતી(વિ)અવતરતી.
પંખી (ના) પાંખવાળા પશુ.
નર(ના)માટીડો, ભાયડો.
સુખદાતા (વિ) સુખ-આપનાર.

નાર(ના)બાયડી, બઈરી.
દેછે(ક્રિ) આપેછે.
ઘણું કરી(અ)સો વસા.

(કવિતાની સમજુતી). (૪).

ગાયમાં ખુબી ઘણી છે,ને તે બધાને સુખ આપનારી કેહેવાય વળી
તે કહીં દૂધ સૌ આપેછે, ને તે બધા માણસો ખૂશીથી ખાય છે. (૧).
પશુ, પક્ષી, ભાયડા, ને બાયડી બધાંને જન્મ થતી વખત જીવોનો
તો ઘણું કરીને ઘી ને દૂધ એજ જીવને આધાર આપે છે. (૨).

પાઠ ૩૪મો.

દૂધપાક(ના)દૂધમાં ચોખા ખાંડ નાખી રાં-

ઘીને કરેલો પાક.
ચાસણી (ના) ઉનું કરી ચિકાશ લાવવી તે.
બુરૂં (ના)ધોએલી ખાંડ.
ઠારે=ઠંડકથી કઠણુ કરે.
વલોવે(ક્રિ)બે હાથે ઘોળે.
માવો(ના)દુધને બાળીને. લોચા જેવું કરેલું તે.
ખડબાં=ઢેખલાં, ગઠ્ઠા.
તાવીને (કૃ) ઉનું કરીને.
પેંડા (ના) માવામાં ખાંડ નાંખી ગોળી વાળેલી તે.
જામીજાય (ક્રિ) બંધાઇ જાય.
લોચો(ના)લોંદો, લપકો.
રાંધીને (કૃ) બાફીને.
ભેળીને (કૃ) મેળવીને.
ખટાશ=ખાટી ચીજ.

પાઠ ૩૫મો.

જુઠો=લબાડ માણસ.
લેખણ (ના) કલમ.
સંતાડીને (કૃ) છુપાવીને.
છાનામાના (વિ)કોઈ નહીં જાણે તેમ.
પડેલી(કૃ) પડી ગયલી.
માન્યું (ક્રિ)કબુલ કર્યું.
ટેવ (ના) આદત, ખો.
વેળા (ના)વખત.
પાઇ (ના) પઇ.
દીઠી (ક્રિ) જોઇ.
ખોટી (વિ) ખરાબ, નઠારી.

પાઠ ૩૬મો.

પાવલી(ના)ચાર આનાનો સરકારી છાપનો રૂપાનો શિક્કો.
માનવું (ક્રિ)કબુલ કરવું.
ચોરી (ના) છાનામાના લીધી, (કંઇ ચીજ છુપી રીતે લેવી તે.)
કાગળ (ના) તાવ.
લટકાવી (કૃ) ટીંગાવી.
કોટ (ના) ડોક, ગળું.
ફજેતી (ના)ગેરઆબરૂ.
છાનુંછાનું=ચુપ ચુપ, કોઇ નહીં જાણે તેમ.
પકડાઈ (ક્રિ) ઝલાઇ.
ચોડીને (કૃ) ચોટાડીને.

પાઠ ૩૭મો.

દીકરાની(ના) છોકરાની.
વાળુ=રાતનું ભોજન.
વઢવું (ક્રિ) લડવું
પહેલાં (અ) અગાઉ.
શરમાયો=લજવાયો.
સોંપ્યો (ક્રિ) હવાલે કર્યો, તપાસી આપ્યો.
હવાલ (ના) હાલ.
તેડાવીને (ક્રિ)બોલાવીને
વાત(ના)હકીકત,બીના.

પાઠ ૩૮મો.

જાઠ (ના) જાુઠી વાત.
સાચ (ના) સાચી વાત.
કદી (અ) કોઇ વખત.
ઉપાય (ના) ઇલાજ.
પાપી (વિ)દુષ્ટ, નઠારો.
સ્નેહ (ના) હેત, પ્રીત.
દેહ (ના) શરીર, કાયા.
રાચે (ક્રિ) ખુશી થાય.
શોભે=સારી દેખાય.
જગપતિ (ના) જગતનો બનાવનાર, ઇશ્વર.
પૂરો (વિ) બરાબર.
સુખ (ના) ચેન, મજા.

(કવિતાની સમજુતી). (૫).

જે માણસ જુઠું બોલે છે, તે બરાબર પાપી છે, તે માટે ન્હાના છોકરાઓ એવું કામ તમે કરો નહીં. (૧).

સાચું બોલવામાં ઘણું સુખ છે, સાચાથી બધાનું હેત વાહાલ વધે છે. તેમ સાચાથી જગતનો બનાવનાર જે **ઇશ્વર** તે પણ ખુશી થાય છે, ને તેથી આપણું શરીર પણ સારૂં દેખાય છે. (૨).

પાઠ ૩૯મો.

મેવો (ના) દરાખ, ચારોળી, પસ્તા, બદામ, તેમજ જાંબુ, કેરી, જમરૂખ વગેરે ફળ.
ગાંધીની (ના) નેસ્તીની.
બદામ (ના) એક જાતનો ઠળીઆવાળો મેવો.
દુકાન (ના) બજારમાં માલ વેચવાનું ઠેકાણું.
ઓળખીતો (ના) પીછાનવાળો, જાણીતો.
દરાખ (ના) લીલો મેવો.
કાજુ (ના) મેવાનું નામ.
વાટી (ના) કોપરાના ગોટાનું અડધીઉં.
મગફળી (ના) મગફળી શીંગ (વિલાતી) શીંગ.
ખજૂર (ના) ખજુરીનું ફળ.
મામા (ના) માનાભાઇ.
ચારોળી (ના) મેવાનું નામ
બતાવી (ક્રિ) દેખાડી.
ભાણીઆ (ના) ભાણા.
ખારેક (ના) સુકાયલું ખજુર.

પાઠ ૪૦મો.

વાર (ના) અઠવાડીઆનો દિવસ, વખત.
ચંદ્રમાં (ના) ચાંદ, ચાંદો.
ઘણાખરા=ઘણાએક.
સરસ્વતી (ના) ભણતર, સારદા, વિદ્યા.
દિવસ (ના) દહાડા.
વિદ્યા (ના) ભણતર.
રવિવાર=સુરજનો વાર.
સોમવાર (ના) ચંદ્રમાંનો વાર.
ફેડે (અ) પછી, પૂંઠે.
ગુરૂવાર (ના) બેસ્પતવાર
મૂકેછે (ક્રિ) બેસાડેછે.
સરખા (વિ) બરાબર.
ચાલ (ના) રીત, ધારો.

પાઠ ૪૧મો.

જબરી (વિ) જોરાવર.
વહાણામાં=સવારમાં.
માંસ (ના) ગોસ.
અગ્યાર (વિ) બાર થાર.
કીડા=લાંબા જીવડા.
કૂદતાં (કૃ) ઠેકડાં મારતાં.
ડોલતો (કૃ) ધુણતો, લેહેકાતો.
જનાવર (ના) જાનવર.
સાંજ (ના) દીવા બતિનો વખત, સંધ્યાકાળ.
લાંઠ (વિ) લુચ્ચો.
માળો પક્ષીનું રેહેઠાણ.
અનાજ (ના) દાણો.
મુએલાં=મરી ગયલાં.
ફોડી (કૃ) ફોલી, ભાંગી.
નસાડે (ક્રિ) હાંકી મૂકે.

પાઠ ૪૨ મો.

બાળો (ક્રિ) જુઓ.
કાગ (ના) કાગડો.
પાંખાળો=પાંખવાળો.
રાગ (ના) ગાવાનો સૂર.
રૂપાળો (વિ) સારો શોભિતો.
ચોંપે=ઉતાવળા થઇને.
ચાહે (ક્રિ) ઇચ્છે, માંગે.
હણવા (કૃ) મારવા.
જલદી (અ) તુરત, ઝટ

ચતુર (વિ) ડાહ્યો. | કોય (વિ) કોઈ. | ચેતી (કૃ) જાણી, સમજી.

(કવિતાની સમજુતી). (૬).

સાંજે જઈ સુવા સારૂ માળો બાંધવા બેઠો, એવા એક કાગડાને જોયો; તે બે પાંખવાળો બોલતો હતો, પણ તેનો રાગ સારો નહિ હતો. (૧).

કોઈ માણસ હાથમાં કાંકરો લઇને, તેને ચુપકીથી તાકીને મારવાનું કરે, તો તે ચંચળ જાત મનમાં જાણીને તુરત ઊડી જાયછે. (૨).

પાઠ ૪૩મો.

સંગા(ના)સગા વાહાલાં.
પીતરાઇ (ના) કાકાના વંશના, કુટુંબી.
સાળીઓ=વહુની બેનો.
મોળાઈ (વિ) મોસાળ તરફના.
બનેવી(ના)બેહેનનો વર.
બત્રીજો (ના).ભાઇનો છોકરો.
માસો (ના) માશીનો વર
ભાણેજ (ના) બેહેનના છોકરો.
ફૂઓ(ના)ફોઇનો વર.
વર(ના) માટી, ભરથાર.
વહુ (ના) બાયડી.
સાળો(ના)વહુનો ભાઇ.

પાઠ ૪૪મો.

જમાઇ=છોકરીનો વર.
સંપસંપીને (કૃ) હળીમળીને.
સાવકાં(વિ) બાપ એકને મા જાદી તે, ઓરમાઈ.
વેવાહી (ના) છોકરી કે છોકરાનો અસરો.
ઓરમાઇ (વિ) સાવકો.
વેવાણ (ના) છોકરા કે છોકરીની સાસુ.
સગાં (વિ એક મા તથા એકજ બાપના પેટના
દુધભાઇ (ના) આંગળીઆત. કોહાઇ.
બનતું (કૃ) હળીમળીને રેહેવાતું.
દીકરી (ના) છોકરી.
વરવહુ=માટીબાઇઅર.

પાઠ ૪૫મો.

કાપડ(ના) કપડ, લુગડાં.
ચૌટું (ના)મોટું બજાર.
ફડાવ્યું (ક્રિ) ચીરાવ્યું.
ખાદી(ના)એક જાતનું જાડું કપડું.
દોશીવાણીઆ (ના) કાપડીઆ, લુગડાં વેચનારા.
વાણોતર(ના)ગુમાસ્તો.
બાસ્તો (ના) એક જાત નું કપડું.
સેલું (ના) કસબના છેડા વાળું લુગડું.

હાટ(ના) બજાર, દુકાન.
જાજમ(ના)બીછાવવાનું સારૂં ઊંચું પાથરણું.
કાજે (અ) વાસ્તે.

પાઠ ૪૬મો.

મહિના(ના)૩૦ દહાડાની મુદત.
દીવાળી(ના)વર્ષનો છેલ્લો દહાડો, (આસો વદ અમાસનો દિવસ)
રામનવમી(ના) રામજીનો જન્મ દિવસ, ચૈત્ર. સુદ નોમનો દહાડો.
શિયાળો (ના) ટાઢની મોસમ.
ઉતરાણ=મકરશંક્રાંતિ.
અખાત્રીજ (ના) તેહેવારનો દિવસ વૈશાખસુદ ત્રીજનો દહાડો.
ઉનાળો (ના) તાપની મોસમ.
વસંત(ના)રાગનું નામ, રૂતુનું નામ.
વરસ (ના) શાલ, (બાર મહિના.)
ટાઢ (ના) ઠંડ, હીમ.
પર્વ (ના) તેહેવાર.
દેવદીવાળી (ના) ઠાકોરજીની દીવાળી, (કારતક સુદ ૧૧નો દિવસ.
ત્યારકેડે(અ) ત્યારપછી.
વસંતપંચમી(ના) વસંત રૂતુ બેસવાનો દિવસ (માહ સુદ પાંચેમ.)

પાઠ ૪૭મો.

ચોમાસું (ના) વરસાદની મોસમ, (જેઠ, આષાડ, શ્રાવણ ને ભાદરવો એટલા ચાર મહિના.)
પચુસણ(ના)શ્રાવક લોકોના તેહેવારો, (શ્રાવણવદ ૧૧ થી ભાદરવા સુદ ૪ સુધી.)
ગોકળ આઠેમ (ના) શ્રી કૃષ્ણનો જન્મ દિવસ (શ્રાવણ વદ. ૮).
શ્રાવણ (ના) હિંદુના વરસનો ૧૦ મો મહિનો.
પખવાડીઉં (ના) પંદર વાડીઉં. (પંદર દહાડાની મુદત.)
ગણપતિચોથ (ના) ગણપતિનો જન્મદિવસ, ઢગરા ચોથ (ભાદરવા સુદ ૪).
વરસાદ (ના) મેઘ, મેહ
શરાધીઆં (ના)મુએલાંની ક્રિયા કરવાના તેહેવારો. (ભાદરવા વદ અમાસ સુધીના ૧૬ દહાડા).
તિથી (ના)રોજ, મીતી.
ઉતરતાં (કૃ) પુરા થતાં.
દશરા=વિજય દસમી, (આસો સુદ દસેમ.)
દીવાસો (ના) મોટા તેહેવાર તે સૌ પરબનો માસો, એ દિવસથી બધા તેહેવારો શરૂ થાય છે, (આષાડ વદ અમાસનો દિવસ.)
મેળા (ના) તમાશા.

પાઠ ૪૮મો.

વાજાં (ના) રાગ કાઢવાના યંત્રો.
વરઘોડો (ના) વર પરણવા જતી વખતનો વાજાં ઢોલ સાથેનો રસાલો.
દેવળ (ના) દેરૂં, મંદીર.
નાદ (ના) અવાજ.
સરણાઇ (ના) પીપી.

તતુડાં (ના) રણશી-ગડાં.
ઝાંઝ (ના) તાસાં, કીર-તાલ.

નગારાં (ના) ઢોલ.
ઝમકારો (ના) રણકો.
ભુંગળ(ના) લાંબું વાજું.
કુંડાળું (ના) ચક્કરડું.
ઘડીઆળ (ના) વખત જાણવાનો સાંચો.

પખાજ (ના મરદંગ.
વાહવા (અ) ઓહો !
ઢોલ(ના) મોટું નગારૂં.
સાદ (ના) અવાજ.

પાઠ ૪૯મો.

જન્મગાંઠ (ના) વરસગાંઠ, જન્મ દિવસ.

વરસગાંઠ (ના) શાલગીરી, જન્મ તિથી, જન્મ દિવસ.

રાઇતાં (ના) દહીંમાં કેળા, દુધી, ચીભડાં. વગેરે સમારીને નાંખી લચકા જેવું કરી મેળવેલું.
બીડાં(ના)પાનની બીડી.

પાનસોપારી (ના) તંબોળ ને ફોફળ.
કંસાર(ના)મોટી લાપસી.
અડાડયો=અડકાડયો

કઢી (ના) છાસને ઉકાળીને માંહે મીઠું મરચું ને અળાધ નાંખેલી તે
જમવાનું (ના) જમણ. ભોજન.

મજા (ના) લેહેજત.
તેડયો (કૃ) બોલાવ્યો.
મંડયો (ક્રિ) મચ્યો.

પાઠ ૫૦મો.

ચોખ્ખાઇ(ના) સુઘડાઇ.
ઉતારવી=સોરી કાઢવી.
સાબુ (ના) મેલ કાઢનારી ચીજ.

દાતણ=આવળ કે બાવળની સોટીનો કકડો.
શરીર (ના)દીલ, અંગ.
ગૂમડાં (ના)મોટા ફોલ્લા.
ઊલ (ના) મોઢામાંનું વાસ મારતું વાસી થુંક.

ફીકર (ના) ચિંતા.
કોહો (ના) સડો, ફોલ્લા.
ગંધાય (ક્રિ) વાસ મારે

ઘસવા (ક્રિ) ચોળવા.
જૂઓ (ના) માથામાં કીડીના જેવા ઝીણા જીવડાં પડેછે તે.
મસળવું. (ક્રિ) ચોળવું.

ગંદાં(વિ) ગોજા.
સાજા(વિ)સારાં, સુખી.
ચોખ્ખાં (વિ) સાફ.

પાઠ ૫૧મો.

ઉપણે (ક્રિ)વા દેઇ કસતર કાઢે, ઝાડકે.
તાપ (ના) ગરમી.
લુઓ(ના) લોંદો, લચકો
પાકવું (ક્રિ) નીપજવું.
ઉથલાવીને(કૃ) ફેરવીને.
કસેઢું=ઢીકરાની તાવી.
લોઢી ના)લોઢાની તાવી.
ખેડવું (ક્રિ) જમીન પોચી પાડવી.

શેકવું (ક્રિ) ખરૂં કરવું.
વાવેછે (ક્રિ) રોપેછે.
ઊગી (કૃ) ફુટી.
કાચું (વિ)રાંધ્યાવગરનું
લોટ (ના) આટો.
ઘડેછે (ક્રિ) ટીપેછે.
મેર (ના) બાજુ, તરફ.
લાલ(ના)રંગીલા રંગલા

(કવિતાની સમજુતી). (૭).

દુધને રોટલો (દૂધમાં ચોળીને) ને દહીંને ભાત દહીંમાં ભાત નાંખીને, વળી લાડવા ને વાલ મારા લાલ ખાઇ જાઓ.

પાઠ પરમો.

ભલા (વિ) સારા.
ઢીમણું (ના)ઢીમું, ઢેકો.
હીંચકા (ના) ઝોલા.
ગભરાવું (ક્રિ)અકળાવું.
કોણી(ના)હાથનું ઢાંચણ.
વારો (ના) વખત.
બઝાડીને=વળગાડીને
ખસેડયા=આઘા કર્યા.
ધરાવું (ક્રિ) પેટ ભરીને ખાવું, તરપત થવું.
આઘો (વિ) દૂર, વેગળે.
સામું(અ) તરફ.
દયા (ના) મેહેર, રેહેમ.
હીંચકા(ના)હીંચકાખાતા.
વેગળા (વિ) આઘા, દુર
પેટભરીને=ધરાઇને.

પાઠ પ૩મો.

કાતરી (કૃ) કરડી.
લોક (ના) માણસો.
સંતાઇ (કૃ) છુપાઇ, ભરાઇ.
ચંચળ(વિ) હોંશીઆર.
તરત (અ)જલદી, ઝટ.
સર્વે (વિ)સઘળા, બધા.
ફૂંકતો (કૃ) ફુંક મારતો.
ખૂણે ખોચરે=દરમાં.
ભોંય=જમીન, ધરતી.
દીઠામાં (કૃ) જોવામાં.
જબરા (વિ) જોરાવર.
ઝાલવા (કૃ) પકડવા.
કશું(વિ)કાંઇપણ, જરા

પાઠ ૫૪મો.

રંજાડ (ના) તોફાન.
દીવટ (ના)જોત, બત્તી.
ધાડ(ના)લૂટારાની ટોળી
કપડાં (ના) લૂગડાં.
ખાસાં (વિ) મજાનાં.
ઉપાય (ના) ઈલાજ.
મની (ના) બિલાડી, મંજારી.
પાર (ના) છેડો.
વધ્યા (ક્રિ) વધી ગયા.
પકડયા (ક્રિ) ઝાલ્યા.
માંડે (ક્રિ) મચાવે.
ગડબડ (ના) ગડબડાટ કરતી.
કરડી(ના) કાતરી.
મહા(વિ)મોટું, ઘણું.

(કવિતાની સમજુતી). (૮).

ઉંદરો કારબાર વધી ગયા, તેમાં કેટલાક ઝાલ્યા પણ પાર આવ્યો નહીં; જેમ લૂટારાની ટોળી કેમ આવે તેજ તેઓ રાતે તોફાન મચાવી રેહેછે. (૧).

તેઓ મજાનાં કિમતી લુગડાં કરડી ખાયછે, ને દીવાની દીવેટ લઇ જાય છે; એને પકડવાનો એકે ઉપાય નથી, પણ જો બિલાડી મળે તો મોટું સુખ થાય (તે ઉંદરને પકડી લે). (૨).

પાઠ ૫૫મો.

પાંદડાં (ના) પાતરાં.
સાંભરેછે (ક્રિ) યાદ આવેછે.
બાપડી-(વિ) બીચારી.
ઓઢવું (ક્રિ) શરીરપર ઢાંકવું.
વાળ=બાલ, નીમાળા.
ભૂલી(કૃ) વીસરી.
ભૂલશો (ક્રિ) વીસરશો.
ડિલ (ના) શરીર, અંગ.

પાઠ ૫૬મો.

આંચળ (ના)થાન, ધાઇ.
ધાવણા (વિ) નાના, દુધ પીતા.
જોર (ના)બળ; શક્તિ.
કરડવા(કૃ)બચકું ભરવા.
વગર(અ)વિના; શીવાય.
આખલા (ના) ગોધા.
એટલામાટેજ(અ) એને વાસ્તેજ.
કર્યાં (ક્રિ) બનાવ્યાં.

પાઠ ૫૭મો.

ઝાડપાલો (ના) ઝાડનાં ઝીણાં પાંતરા તથા છોડ વગેરે.
કૂવો (ના) ઉંડો ખોદી કાઢેલો વેહેતો ઝરો.
નદીઓ (ના) મીઠા પાણીનો ધોધ પર્વતમાંથી નીકળેલો તે.
વાવ (ના) પગથીઆવાળો પોહોળો ઉતરવાનો કૂવો.
મોળું(વિ)મોળાસપડતું.
મીઠું (ના) નીમક; (મીઠાસ વાળું.)
ખારૂં (વિ) મીઠાના સ્વાદ જેવું.
જીવેછે(ક્રિ)ટટાર રહેછે.
ભરેલા (કૃ) ભરપૂર.
જોઇએતેટલું=કામજોગ ખપ જેટલું.

પાઠ ૫૮મો.

લખોટી (ના) લાખની ગોળી; મંજી.
ઠરે(ક્રિ) સાબીત થાય.
છાનોમાનો(વિ) ગુપચુપ
ગમે (ક્રિ) સારૂં લાગે.
ચોરવું (કૃ)કંઇ ચીજ છાનામાના લેવી તે.
ભૂલી ગયો (ક્રિ) વિસરી ગયો.

પાઠ ૫૯મો.

મહીપતિ (ના) રાજા.
પસ્તાય(ક્રિ)દલગીર થાય
પાછળથી=પછવાડેથી.
ચાહન(વિ)ખુલ્લી, જાહેર
ઝલાય (ક્રિ)પકડાય.
નર (ના) માણસ.
સમજી (કૃ) જાણી.
બાંધીમારે (ક્રિ) ફૂટકાનો માર મારે.

(કવિતાની સમજુતી). (૯).

ચોરીમાં સુખ સમજીને જે માણસ કોઇને ત્યાં ચોરી કરીને આવે; પછી ચોરીથી થતું દુઃખ જ્યારે જુએ છે, ત્યારે મનમાં ઘણે અફસોસ કરવા માંડેછે. (૧).

જ્યારે ચોર ઝલાયછે, ત્યારે ચોરી ઉઘાડી થાયછે, પછી **રાજા કે હાકેમ**

તેને બાંધીને ફટકાનો માર મારે છે, ત્યારે તેનો છેક બેઈજ્જત થાય છે. (આબરૂ જતી રેહે છે). (૨).

પાઠ ૬૦મો.

આંગણું (ના) બારણું, બારણાની આગળની જગ્યો તે.
અજવાળું (ના) ઉજાશ.
પરશાળ(ના) પેહેલા ખંડની બોંય તળીઆની જમીન.
પછીત (ના) પછવાડેની ભીંત.
ચોક (ના) ખાળ.
ઓટલો (ના) ઘરના આંગણાં આગળ ઉંચી બેસવાની જગ્યો કરેલી તે. મોટી ઓટલી.
છીંડી (ના) ખડકી.
કરા (ના) દીવાલ, ભીંત.
મેડો (ના) માળ.
અગાશી (ના) ધાબું.
ઓરડો=મોટી કોટડી.
સાંભળો (ક્રિ) ધ્યાનમાં લો.
ઉઘાડી (વિ) ખુલી.
કરેલી (કૃ) બનાવેલી.

પાઠ ૬૧મો.

રસોડું (ના) રાંધણી.
અંધારૂં=ઉજાસ નહિ તે.
બારી (ના) માળ ઉપરના ભડાનાં બારણા.
ગોખલા=નાના હાટડા.
ભંડારીઆં(ના) હાટડાં.
રસોઇ (ના) રાંધવાનું.
ધૂમાડીઉં (ના) ધુમાડો જવાનો રસ્તો કાઢેલો તે. ચીમની.
તાકાં(ના)મોટા ગોખલા.
પાણીઆરૂં (ના) પાણીનાં બેડાં મૂકવાની ઓટલી.

ધૂમાડો (ના) ધૂણી.
ચોકડી(ના)મોટો ખાળ.
તાળું (ના) પેટી બંધ કરવાનું હથિયાર.
ટાંકાં (ના) વરસાદનું પાણી ભરી મૂકવાના છોબંધના ઉંડા કૂવા.
ગોટાય (ક્રિ) ઘેરાય.
છો (ના) મરડીઆં કાંકરા ને ભઠીમાં પકવેલા તે.
દાદર(ના) લાકડાના પાટીઆની સીડી.
ઓટલી=નાનો ઓટલો.
જાળી(ના)સળીઆ જડેલી નાની બારી.
ઝીલવું(ક્રિ)પડતું સહાવું.
નીસરણી (ના) વાંસ કે વળીનો દાદર.
ગામડું (ના)નાનું ગામ.

પાઠ ૬૨મો.

કૂકડી (ના) મરઘી.
ખડખડ=અકળાએ.
વહાણું (ના) સહવાર.
છેડવું (ક્રિ) અડકવું.
દીપે (ક્રિ) સારો દેખાય
માંજર(ના)માથા પરની લટકતી ચામડી.
ભાતભાતના (ના) જાત જાતના.
પીછાં (ના) પીંછ.
સેવે (ક્રિ) સાચવે.
ઊકરડા (ના) ખાતરવાળી જગ્યો.
બીકણુ=નરમ, પોચો.
ધંધો (ના) રોજગાર.
ખોતરવાની (કૃ) ખણવાની, ખોદવાની.

ધસવું(ક્રિ)આગળ દોડી આવવું.
વગળવું (ક્રિ) બાઝવું.
જાગવેછે=આયવેછે.

કાયર (અ) હેરાન.
કુકડો (ના) મરઘો.
રૂપાળો (વિ) શોભિતો.
કુકડુકુક (ના) મરઘાનું બોલવું, વાસવું.
વાગેછે(ક્રિ) બાઝેછે.

પાઠ ૬૩ મો.

સાપ(ના)ઝેરી જાનવર.
ગણુતો (ક્રિ) પત કરતો.
વેર=દુશ્મનાઇ, ખાર.
જીવ (ના) પ્રાણ.
ચગદી (ક્રિ) કચડી.
લગારેક (વિ) જરા.
નાગ=ફેણવાળો સાપ.
નબળા (વિ) કમજોર.
છેલ્લીવારે (અ)આખરે.

ચટકા (નાં) ડંખ.
ભોંકાયું (ક્રિ) સોરાયું.
પ્રાણ (ના) જીવ.
ફેણ (ના) સાપ તથા નાગ માથું પોહોળું કરેછે તે.

દર (ના) બાકું, કાણું.
પછાડી(ક્રિ)ઝીકી,અફાળી
ભેગી (વિ) એકઠી.
ઝાઝા (વિ)ઘણા, બહુ.

(કવિતાની સમજુતી). (૧૦).

નબળા પણ ઘણા લોકની સાથે કોઇ પણ દહાડો અદાવત રાખવી નહિ, કેમકે મોટા કાળા નાગનો, કીડીઓ બધી એકઠી થઇને આવી રીતે જીવ લેછે, (જુઓ કીડીઓ નબળી પણ ઘણી, અને સાપ જબરો પણ એક).

પાઠ ૬૪મો.

છોડવા (ના) નાનાછોડ.
મૂળીઆં(ના) મૂળ,જડ.
વાટ (ના) રસ્તો, રાહ.
થડ (ના) ઝાડનો વચલો ગોળ ભાગ.
જીવે (ક્રિ) ટટાર રેહે.
ઓગળે (ક્રિ) પીગળે
ડાળાં (ના) ઝાડની મોટી શાખા.
વેહ (ના) કાણું, છીદ્ર.
ફૂલ (ના) પુષ્પ.
વાદળ (ના) આકાશ.

કસ (ના) રસ, તત્વ.
ફળ (ના) લીલો મેવો.
ચરી (કૃ) વણી.
પથરાય (ક્રિ) ફેલાય.
વેલા (ના) જમીનપર પથરાતો છોડ.
આંબો(ના)કેરીનું ઝાડ.
છોડ (ના) છોડવો.
કોહોળું (ના) તરકારીનું નામ, શાકનું નામ.

પાઠ ૬૫મો.

લીલાં (વિ) ખુબસુરતાં.
કચરો (ના) મેલ.

કરમાઇને(કૃ)ચીમળાઇને.
સુકાવું=કરમાઇ જવું.
સીંચીએ (ક્રિ) રેડીએ.
ટટાર(વિ)સીધા.રિડવું.
છાંટવું (ક્રિ) છંટકારવું,
તાજા (વિ) લીલાં.
વરસતો (કૃ) પડતો.
મસ (વિ) ઘણી, બહુ.
લૂલા (વિ) મુરદાલ.

પાઠ ૬૬મો.

રીસાળ (વિ) તામસી.
રીસાયો(ક્રિ)ગુસ્સે થયો.
ચેન (ના) સુખ, મજા.

પીરસેલી (વિ) ખાવાનું સુધી તૈયારી કરેલી.
મુહલ (વિ) જરાએ.
મેબો (ના) તમાસો.
વેદના (ના) દુઃખ, પીડા.
ભાંડુ (ના) ભાઈ બેહેનના છોકરાં છૈયાં.
ચાલ (ના) જીવ. વીસાત.
ચૂભે (ક્રિ) લાગે, શાલે.
વીંછી (ના) ઝેરી જીવડો.
ટેવ (ના) આદત.
ખોટું (વિ) માઠું, ખરાબ.

પાઠ ૬૭ મો.

તણખલાં (ના) તંખલાં.
ઈડાં (ના) બેદાં.
રૂ (ના) કપાસમાંથી કપાસીઆ કાઢી નાંખી જે રહેલું તે.
ઘસ્તુ (ના) ચીજ.
આખું (વિ) બધું, સઘળું.
ચીંથી=ચીચીઆરી.
રઝળીને (કૃ) રખડીને.
ધીમેધીમે (અ) હળવે હળવે, આસ્તે.

પાઠ ૬૮ મો.

પાલા=ઝીણાં પાતરાં.
સૂરજ (ના) સૂર્ય.
આંધળાં (ના) પણા તેજથી આંખે ન સુઝે તે, અંધારાં.
ગરમી (ના) તાપ.
તેજ (ના) પ્રકાશ, નુર.
નીપજવું (ના) પાકવું.
ધાન્ય (ના) અનાજ.
સર્વે (વિ) થોડું, કમી.

પાઠ ૬૯ મો.

બગાડ (ના) નુકસાન.
ગભરાઈ (કૃ) અકળાઈ.
ધાજો=મદદે આવજો.
છેતરવું (ક્રિ) ઠગવું.
સીમમાં (ના) ખેતરમાં, ગામની હદમાં.
આસપાસ (અ) આજુબાજુ, ચોતરફ.
ખેતરવાળા (વિ) ખેતરના માલીકો.
ખેડુત (ના) ખેતી કરનાર.
ચરતો (કૃ) ચરાવતો.
અમથી (વિ) ખોટી.
હસવા (કૃ) મજાક કરવા.
શરમાઈ (કૃ) લજવાઈ.
ખરેખરી (વિ) સાચો.
સાચી (વિ) ખરી.
જુઠું=ખોટું.
છેતર્યા=ઠગ્યા.

પાઠ ૭૦ મો.

ધરકવું (ક્રિ) ગુસ્સાથી જોવું.
ચોકીલો હાણ=હોલીઆ ળ, થોડી ત્રીગળતા.
પામીએ (ક્રિ) ખમીએ.
બચકાં (ના) ડાચાં.
ભસવું=કૂતરાનું બોલવું.
તુટીપડવું (ક્રિ) એકદમ વળગી પડવું, ધસારો કરવો.
ગરીબ (વિ) અનાથ.
સોબત (ના) સંગત.
બાપડો (વિ) બીચારો.
ભૂંડો (વિ) ખરાબ.

પાઠ ૭૧ મો.

પજવીએ (ક્રિ) કાયર કરીએ, દુખ દઈએ.
હળીમળીને (કૃ) સંપસંપીને, એક દીલથી.
દુગાવીએ=દુભાવીએ.
દુખાય=દલગીર થાય.
માંહોમાંહે (અ) એક બીજા, અરસ પરસ.
રાજી થવું=ખુશી થવું.
હેત (ના) પ્યાર.
[એ]રીસાઈએ (ક્રિ) ગુસ્સે થઈ.
વહેંચી (કૃ) ભાગ પાડી.
સંપસંપીને (કૃ) હળીમળીને

પાઠ ૭૨ મો.

ઝગઝગાટ(વિ) ચળકાટ.
પૃથ્વી (ના) દુનિઆ.
વહાલો (વિ) પ્યારો.
ઘોર (ના) બીયામણું, અંધારૂં.
ગગન (ના) આકાશ.
ઊંચો (વિ) દુર, ઉપર.
પરમેશ્વર=મોટો ઇશ્વર.
ચળકતી (વિ) ઝળકતી
જીવાત (ના) રેહેવાત.

પાઠ ૭૩ મો.

મહિમાં (ના) લીલા.
કરનાર(વિ) બનાવનાર.
આમલી(ના)એક જાતનું ઝાડ અને તેનું ફળ.
જગ (ના) જગત.
કોઠા (ના) કોઠાનું ઝાડ.
સરજનાર (વિ) પેદા કરનાર.
તારા (ના) ચાંદરણી.
ભજવા(ક્રિ)ભક્તિ કરવા.
દેવ (ના) પરમેશ્વર.
તાડ (ના) તાડીનું ઝાડ.

(કવિતાની સમજુતી). (૧૧).

તમે બાઇઓ આ મોટા ઝાડ જુઓ, એમાં સૌથી તાડનું ઝાડ ઉંચુ છે. કોઈ આમલી કોઈ આંબો ને કોઇ કોઠીનું ઝાડ પણ હોયછે, ને જુઓ કે તે બધાનાં ફળ જુદાં હોય છે. (૧).

જે આ જગતનો બનાવનાર **ઇશ્વરછે** તે સુરજ તારાનો પેદા કરનાર છે, માટે એજ હમારો મોટો દેવ છે, તેને ભજવાની ટેવ રાખીએ. (૨).

પાઠ ૭૪ મો.

નિશાળ (ના) વિદ્યા ભણવાનું ઠેકાણું.
રંગત (વિ) રંગીલા.
વતરણું (ના) લાકડાની કલમ.
તૈયાર (વિ) તરત કામમાં આવે એવું.
સો (વિ) દશ દશકા.
એકડેએક (ના) એકની સંખ્યા.
સ્લેટ (ના) પથ્થર પાટી.
પોતીઆં(ના) ધોતીઆં
મોઢે=મોંથી ભણીજતા
ખડી(ના)ચીકણી ધોળી માટી.
પાટી(ના) સંકેતો કે ધૂળથી લખવાનું નાનું પાટીઉં.
ધૂળ (ના) રજ.
ફીકર (ના) ચિંતા.
મગાવીએ (ક્રિ) અણાવીએ.
જાળવીને=સાચવીને.
મંજાવીને (કૃ) સાફ કરાવીને.

પાઠ ૭૫ મો.

ચિતારો(ના)છબી પાડનારો, ચીતરનારો.
હિરાકશી(ના) એક જાતનો કાળો રંગ બનાવવાનું વસાણું.
ચડાવતો (કૃ) ચોપડતો.

ભાઇબંધ (ના) દોસ્તદાર
શાહી (ના) રુસનાઇ.
હરડાંબેડાં (ના) એક જા-
તનાં ઝાડનાં ફળ.
હસેછે (ક્રિ) મશ્કરી કરેછે.
ભટ (ના) મહારાજ.
ભૂકો (ના) ચૂગદો.

પાઠ ૭૬ મો.

ધનતેરશ (ના) ધન પુ-
જવાની મ્હોટી તેરસ.
બાજુબંધ (ના) કોણી-
નું ઘરેણું.
છવીટીઆં (ના) પગના
આંગળાંનું રૂપાનું ઘ
રેણું.
સાંકળાં (ના) હાથ તથા
પગનું ઘરેણું.
પોંચી (ના) હાથના કાં-
ડાનું ઘરેણું. [ણું.
કંદોરો (ના) કેડનું ઘરે-
બેરખી (ના) કોણીનું
ઘરેણું.
ચોકડાં (ના) કાનની લા-
ળીનું ઘરેણું.
બાજઠ (ના) પાટ.
વાનાં (ના) ચીજો.
અકોટી (ના) કાનનું
ઘરેણું.

તુશીપાટીઆં (ના) બા-
યડીનાં ડોકનું ઘરેણું.
ઠુંપીઆ (ના) ગળચવો.
કડાં=હાથનાં ઘરેણાં.
વીંટી (ના) મુંદ્રીકા.
બાયડીઓ=બઇરીઓ.
ધોતા (ક્રૃ) નવાડતા.
કોરે (ના) બાજુએ.
હીરાકંઠી (ના) હીરાકડી-
ની સોનાની સાંકળી.
વાળી (ના) નાનું નાકનું
ઘરેણું.
વાંક (ના) બાયડીના
હાથનું ઘરેણું.
કલ્લાં=સાદાભીલા તોડા.

પાઠ ૭૭ મો.

ખીલા (ના) બેઠેલા મા-
થાનો લોઢાનો અણી-
દાર ખુટો.
સોનેરી (વિ) સોનાના.
કીમત (ના) ભાવ.
ઝુદ્દા (ના) કમળના ફૂલ.
હળ પુણી (ના) લોઢાનો
દાંતો.
કીનખાબ (ના) જર.
પાવડો (ના) માટી ઉસ
રડવાનું લોઢાનું હથિ-
યાર.

સાંકળ (ના) લોઢાની
સાંકળી.
નકુચા (ના) સાંકળ
ભેરવવાનો ખીલો.
હળ (ના) જમીન ખેડ-
વાનો લોઢાનો અણી-
દાર ખુટો.
થએલી (કૃ) બનેલી.
અન્ન (ના) અનાજ.

પાઠ ૭૮ મો.

ડોકું (ના) ધડની ઉપર-
નો ભાગ. ડોક.
હડપચી (ના) દાઢી આ-
ગળની જગો.
બોચી (ના) ગરદન.
ગાંસડી (ના) બચકી,
પોટલી.
લમણા (ના) ગાલ આ-
ગળના ભાગ.
મોખરો (ના) જરૂખો.
ધડ (ના) ડોકની નીચે-
નો ભાગ.
ખાખરી (ના) ખોટલો.

પાઠ ૭૯ મો.

બગલ (ના) કાખ.
પેડુ=પેટનીચેની જગા.
તળીઉં=નીચલો ભાગ.
વાંસો (ના) પીઠ, બરડો.

કેડો (ના) કમ્મરેટ.
આબો (ના) ભાગ.
એડી (ના) પગના તળીઆનો ખડ્ડાઆગળનો ભાગ.
ઢીંચણ (ના) ઘુંટણ.
થાપો (ના) ભાગ.
ઘુંટી (ના) પગની એડી આગળનો ટેકો.
ખભા (ના) ખાંધ.
કાંડું=હાથનો પોંહોંચો.
સાથળ (ના) જાંગ.
કાખ (ના) બગલ.

હથેલી (ના)હાથેલી.
નળો(ના) ઘુંટણ હેઠેનો ભાગ.

પાઠ ૮૦ મો.

સોબત (ના) સંગત.
આંબાવાડીઉં = આંબા ઉગેલા હોય તે વાડી.
રખવાળ=સાચવનાર.
ટપેર્યાં(ક્રિ)ઠોકયા, માર્યા.
પહોંચ્યો(ક્રિ)આવી લાગ્યો.
ઝાંપો=કાંટાનું બારણું.
કેરી (ના)આંબાનું ફળ.
હીંડ (ક્રિ)ચાલ, દોડ.

પાઠ ૮૧ મો.

સંગ (ના)સંગત.
પ્રેમ (ના) હેત. પ્યાર.
ઠામ (ના) ઠેકાણું.
ભાગ્યશાળી (વિ) નસીબવાન, નસીબવાળો.
પેસે (ક્રિ) આવે.
ઠરશે (ક્રિ)થોભશે.
રૂડો (વિ) સારો.
બુરો(વિ)ખરાબ [ગુરૂ.
મેહેતા (ના) મેહેતાજી.
સંગ (ના) સોબત.

(કવિતાની સમજુતી). (૧૨).

જેને જેવી સંગત તેવોજ રંગ ત્યાં બેસે, જેને જેવી સંગત તેવુંજ હેત ત્યાં વધે, જેને જેવી સંગત તેવાંજ કામ તે કરશે, અને જેને જેવી સંગત તેવેજ ઠેકાણે જઇને તે ઉભો રહેશે. સારી સંગત હશે તો તે સારો બનશે;ને નઠારી સંગત હશે તો નઠારો બનશે;પણ સારો **મેહેતાજી** શીખવનાર હોય તેના સંગથી **નશીબવાળો** હોય તો તે વિદ્યા ભણે, (ભણીને **નશીબવાળો** થાય.)

પાઠ ૮૨ મો.

જલેબી (ના) એક જાતનું ખાંડનો રસ પાયલું પકવાન.
ભાખરા=જાડા રોટલા.
પોર (અ) ગયે વર્ષે.
બાજોઠે (ના) જમવાના આસન ઉપર.
પકવાન (ના) લાડુ જલેબી દહીંતરાં વગેરે મીઠાઈ.
પતાસાં (ના) બતાસાં.
હારડા= ચકતાં.
નાત=જમણવાર. જાત.
રમકડાં=ખાંડના રસની-

ખાવાની ચીજો.
ઘેબર (ના) એક જાતનું ખાંડનો રસ પાયલું પકવાન.

પાઠ ૮૩મો.

ખાતર (ના) મોટું બાકું.
ખોતરવું (ક્રિ) ખોદવું.
વણજારૂ (વિ) શીકારૂ, વણજારમાંનો.
નજર(ના) નીઘા, ધ્યાન.
દાટવું (ક્રિ) ડફણાવવું.
ધન (ના) પૈસો, દોલત.
ધણી (ના) શેઠ. માલિક.
સમજે (ક્રિ) ચેતે.
તાણતો (કૃ) ખેંચતો.
ગએલું (કૃ) ખોવાયલું.

પાઠ ૮૪ મો.

વઢવાડ (ના) લડાઇ.
મેળાપ (ના) મુલાકાત.
ચડભડી (કૃ) લઢી, વઢી.
જમણ (ના) જંમણું.
અથાણું (ના) આથણું.
શેખી (ના) પતરાજી.
ખરીદવું=વેચાતું લેવું.
જણીઓ=બાઇઓ.
રડયું ખડયું=કોઇકોઇ.
સામટો (વિ) એકઠો.
ખાંડવું=કાદવનું મટકું.

બેગું (વિ)એકઠું, સાથે.
મોંઘું=ઘણી કિમ્મતનું.
સાહુકાર = પૈસા વાળો, આબરૂદાર ગ્રહસ્થ.
લેખું (ના) ગણતી.
ધાંટો(ના) સોર, પોકાર.
લેખવે=ગણે. પત કરે.
શેનું(સ)કંઇ ચીજનું!

પાઠ ૮૫ મો.

સમડી(ના) કાગડા કરતાં મોટું જબરી પાંખવાળું પક્ષી.
વાપરી (ના) પારધી.
જાળ (ના) ફાંદો.
ફરગરવું (ક્રિ)કાલાવાલા કરવા.
મરડવું (ક્રિ) આમળવું.
અમથો (વિ) ખાલી.
બગાડયું=નુકશાનકીધું.
લુચ્ચી(વિ)ઢોંગી, ખપી
ડોક (ના)ગરદન, ગળું.
વિચારવું=તોલ કરવો.

પાઠ ૮૬ મો.

બીડમાં (ના) ખેતરમાં.
મમત (ના) જોસ, જીદ.
ફૂલાવવું(ક્રિ)મોટું કરવું.
ગજું (ના) શક્તિ.
તાલેવર (વિ) પૈસાદાર.

બરોબર (વિ) સરખું.
પરિપૂરણ (ના) પરિપુરણ ખરચ.
ચંપાઇને (કૃ) દબાઇને.
બરોબરી (ના) સરખી, હરીફી.

પાઠ ૮૭ મો.

આડોશી પાડોશી (ના) પાસેના ઘરમાં રહેનારા, જોડેના ઘરના.
જાગવું=જાગૃત રેહેવું.
ગુણપાડ (ના) ઉપકાર.
પકડયો (ક્રિ) ઝાલ્યો.
ચોકી (ના) પેહેરો.
જાળવ્યું (ક્રિ) સાચવી રાખ્યું, તપાસી રાખ્યું.
ચાકરો (ના) નોકરો.

પાઠ ૮૮ મો.

કંદોઇ (ના) મીઠાઇ બનાવી વગેરે વેચનારો.
ખડકીમૂકવું (ક્રિ) ગોઠવી રાખવું.
શાકરીઆ (વિ) ખાંડનો રસ પાયલા, મીઠા.
ચકરડી (ના)ચાકે ફરતું કાગળનું રમકડું.
મીઠાઇ (ના) ખરફી, પેંડા વગેરે મીઠી ચીજો.

કથરોટ (ના) કોરણવાળું છાછરૂં વાસણ.
પાલખી=ખુલ્લો મેનો.
ચોસલાં=ચોડા કડકા.
રમકડાં=રમવાનીચીજો.
હુઠ (ના) મેદની, ભીડ.
વોહોરો (ના) હોરો.
સામાન (ના) ચીજો.

પાઠ ૮૯ મો.

પંચરાઉ(વિ) પાંચ જાતની, પાંચ વાનાની.

કોદરા. (ના)
તુવેર. (ના)
નાગલી.(ના)
મકાઇ. (ના)
લાંગ. (ના)
બંટી. (ના)
મસુર. (ના)
રાજગરો.ના
બાવટો.(ના)
મઠ. (ના)
} જુદી જુદી જાતનાં અનાજ નાંનામ.

અપવાસ (ના) ભુખ્યા રેહેવું તે, લાંઘણ.
ફરાળ (ના) ફળનો આહાર કરવો તે, વ્રતમાં ખાવાની ચીજો.
જાર (ના) જુવાર.
ડાંગર (ના) ભાત.

પાઠ ૯૦ મો.

ઘાંચી (ના) તેલી, તેલ દીવેલ વેચનારો.
કણઝીઉં (ના) કણઝીનું તેલ.
ઘાણી(ના)તેલ દીવેલી વગેરે પીલવાનો લાકડાનો સંચો.
સરશીઉં (ના) સરસવનું તેલ.
ફોલ્લા(ના) ગુમડાં.
પીલવું=દાબવું, કચડવું.
સઘળાં (વિ) બધો.
સરસવ=સરસીઉં કાડવાના રાઇ જેવા દાણા.
ડોળીઉં=ડોળીનું તેલ.
એરંડી(ના) દીવેલી.
ખોળ (ના)પીલતાં કુચો રહેછે તે.
ડોળી=મહુડાનાં બી.
સ્વાદ (ના)સારૂં.
કણઝી(ના)એક જાતના અળસીને મળતા ઝીણા દાણા.

પાઠ ૯૧ મો.

હકીકત (ના) વાત વિસ્તાર, હેવાલ.
કાચું કોરૂં (વિ)તળેલું.
ખંખેરી (કૃ) ઝાપટી.
સંજોરી (ના)ઘુઘરા ઘારી જેવું ખાંડવાળું ખાવાનું.
ખરખરીને (કૃ) ઘણોજ
દારૂખાનું (ના) આતસબાજી.

શીરો=એક જાતનું લચકા જેવું ખાવાનું.
ગેરૂ (ના) એક જાતની લાલ માટી.
ફૂલકરણી (ના) ફૂલકર.
જાળાં(ના) કરોળીઆનાં પડ.

ટેટા (ના) ફટાકા.
બચકો (ના) ગાંસડો.
ફટાકા (ના) ટેટા.
ઉધઇમુધઇ=ધોળી કીડી.
મઠીઆં(ના) મુઠીઆં.
પેટારો=મોટી પેટી.
છછુંદરાં(ના)ફૂલકરણી.
ફરતાંફરતાં=જુદાં જુદાં
ચોપડે(ક્રિ)લગાવે.
ભારે=ઉંચા, કીમતી.
છોડેછે (ક્રિ) ફોડેછે.

(અંકગણિતની સંખ્યા).

એક	૧
દશ	૧૦
સો	૧૦૦
હજાર	૧૦૦૦
દશહજાર	૧૦૦૦૦
લાખ	૧૦૦૦૦૦
દશ લાખ	૧૦૦૦૦૦૦
કરોડ	૧૦૦૦૦૦૦૦
દશકરોડ	૧૦૦૦૦૦૦૦૦
અબજ	૧૦૦૦૦૦૦૦૦૦
દશ અબજ	૧૦૦૦૦૦૦૦૦૦૦

(પરિમાણ).

સત્તાવન	૫૭
છસો છત્રીસ	૬૩૬
ચારસો નવ	૪૦૯
સત્તરસો બાણું	૧૭૯૨
પંદરસો પાંચ	૧૫૦૫
બે હજાર, આઠસો બાર	૨૮૧૨
ચાર હજાર, ચોરાણું	૪૦૯૪
નવ હજાર, એકસો નેવું	૯૧૯૦
સોળ હજાર, સાઠ	૧૬૦૬૦
પાંત્રીસ હજાર, ત્રણસો, તેર	૩૫૩૧૩
એકવીસ હજાર, બસો, બાણું	૨૧૨૯૨
એક લાખ, બાવન હજાર, બસો સાત	૧૫૨૨૦૭
ચાર લાખ, ચાર હજાર, નવસો, છ	૪૦૪૯૦૬

૭ લાખ, સોળ હજાર, નવસો, ત્રીશ	૬૧૬૯૩૦
બાર લાખ, બાર હજાર, બે	૧૨૧૨૦૦૨
તેવીશ લાખ, ત્રણ હજાર, સાઠ	૨૩૦૩૦૬૦
સાત કરોડ, બોત્તેર લાખ, બાર હજાર, છસો સોળ. ...	૭૭૨૧૨૬૧૬
પંદર કરોડ, પાંચ લાખ, બારસો, એકાવન... ...	૧૫૦૫૦૧૨૫૧
નવ અબજ, સાત કરોડ, સોળ લાખ, એકસો ચૌદ ..	૯૦૭૧૬૦૦૧૧૪

પા	(સો)	તે	૨૫	પચ્ચીશ.
અડધો	(સો)	તે	૫૦	પચાશ
પોણો	(સો)	તે	૭૫	પચ્ચોતેર.
પોણી	(સો)	તે	૯૯॥	સોમાં પાવલું ઓછું.
પા	(હજાર)	તે	૨૫૦	બસો પચાશ.
અડધો	(હજાર)	તે	૫૦૦	પાનસો.
પોણો	(હજાર)	તે	૭૫૦	સાડી સાતસો.
પા	(લાખ)	તે	૨૫૦૦૦	પચ્ચીશ હજાર.
અડધો	(લાખ)	તે	૫૦૦૦૦	પચાશ હજાર.
પોણો	(લાખ)	તે	૭૫૦૦૦	પંચોતેર હજાર.
પા	(કરોડ)	તે	૨૫૦૦૦૦૦	પચીશ લાખ.
અડધો	(કરોડ)	તે	૫૦૦૦૦૦૦	પચાશ લાખ.
પોણો	(કરોડ)	તે	૭૫૦૦૦૦૦	પંચ્ચોતેર લાખ.

(હિંદુના મહિના).

૧ કારતક.	૪ માહા.	૭ વૈશાખ.	૧૦ શ્રાવણ.
૨ માગસર.	૫ ફાગણ.	૮ જેઠ.	૧૧ ભાદરવો.
૩ પોસ.	૬ ચૈતર.	૯ અસાડ.	૧૨ આસો.

(હિંદુની તિથીઓ).

૧ પડવો	૩ ત્રીજ	૫ પાંચેમ	૭ સાતમ
૨ બીજ	૪ ચોથ	૬ છઠ્ઠ	૮ આઠેમ

૯ નોમ	૧૧ અગીઆરસ	૧૩ તેરસ	૧૫ પુનેમ
૧૦ દસમ	૧૨બારસ	૧૪ ચૌદસ	૩૦)અમાસ

(અંગ્રેજી મહિના).

૧ જાનેવારી	૩૧	૫ મે	૩૧	૯ સપ્ટેમ્બર	૩૦
૨ ફેબ્રુઆરી	૨૮	૬ જુન	૩૦	૧૦ અકટોબર	૩૧
૩ માર્ચ	૩૧	૭ જુલાઇ	૩૧	૧૧ નવેમ્બર	૩૦
૪ એપ્રિલ	૩૦	૮ આગષ્ટ	૩૧	૧૨ ડિસેમ્બર	૩૧

(પારસીના મહિના).

૧ ફ્રરવદીન	૫ અમરદાદ	૯ આદર
૨ અરદીબેસ્ત	૬ સહરેવર	૧૦ દેહે
૩ ખોરદાદ	૭ મેહેર	૧૧ આદર
૪ તીર	૮ આવાં	૧૨ અસપંદાદ

(પારસીના ૩૦ રોજ)

૧ હોરમજદ.	૧૧ ખોરશેદ.	૨૧ રામ.
૨ બહમન.	૧૨ મોહોર.	૨૨ ગોવાદ.
૩ અરદીબેસ્ત.	૧૩ તીર.	૨૩ દેપદીન.
૪ શાહરેવર.	૧૪ ગોસ.	૨૪ દીન.
૫ અસપંદાદ.	૧૫ દપમહેર.	૨૫ આસીસન.
૬ ખોરદાદ.	૧૬ મેહેર.	૨૬ આસતાદ.
૭ અમરદાદ.	૧૭ સરોસ.	૨૭ અસમાન.
૮ દેપાદર.	૧૮ રશને.	૨૮ જમીઆદ.
૯ આદર.	૧૯ ફ્રરવરદીન.	૨૯ મારેશપંદ.
૧૦ આવાં.	૨૦ બેહેરામ.	૩૦ અનેરા.

(મુસલમાનના મહિના.)

૧ મોહરમ.	૩ રબીઉલ અવલ.	૫ જમાદીલ અવલ.
૨ સફર.	૪ રબીઉલ આખર.	૬ જમાદીલ આખર.

૭ રજબ.	૯ રમજાન.	૧૧ જીલકાદ.
૮ શાબાન.	૧૦ સવાલ.	૧૨ જીલ્હેજ.

(આઠ દિશાના નામ).

ઉત્તર, દક્ષિણ, પુર્વ, પશ્ચિમ, અગ્નિ, નૈરૂત્ય, ઇશાન, વાયવ્ય.

(ઉખાણાં).

૧—કાકો કાળો, ને કાકાને માથે ચીમડીનો ભારો. જ૦—તાડ.

૨—સરસર કરતો સાપ જાય, ને ગોળી જેવડું માથું થાય. જ૦—કોશ.

૩—કાકો બુડે, પણ કાકાની ચોટલી નહીં બુડે. જ૦—કમળનું ફુલ.

૪—વાંકો ચુકો બાવળીઓ, ઉપર બેઠો ઓલો મારૂં ઉખાણું નહીં છોડે તેનો બાપ ધનજી દોસો. જ૦—ઘાંચીની ઘાણી.

૫—ભર્યા તળાવમાં પાંશેરી. જ૦—માખણનો લુંઓ.

૬—ધોળો મરઘો, લીલી મૂછ નહીં આવડે તો તારા બાપને પૂછ. જ૦—મૂળો.

૭—એક બાજુ ચઢે ને એક બાજુ ઉતરે. જ૦—રોટલો.

૮—એક કોટડીમાં બત્રીશ બાવા તે શું? જ૦—દાંત.

૯—એક દહેરા ઉપર સાત દરવાજા તે શું? જ૦—ડોકું.

૧૦—સમજે નહિ ને ઘર સાચવે. જ૦—તાળું.

૧૧—પ્રાણ નહિ પણ પળ પળ ગણે. જ૦—ઘડીઆળ.

૧૨—છાપરે છાપરે મગ વેરાય. જ૦—વરસાદ.

૧૩—છાપરે છાપરે પીછોડી પથરાય. જ૦—તડકો.

૧૪—બે હાથ ભોંયમાં બારસેં ગામ. જ૦—નકશો.

૧૫—એક મરઘીના પેટમાં સો ઇંડાં. જ૦—ફણસ.

૧૬—આટલી રાંડ રાજાની પાઘડી ઉતરાવે. જ૦—જૂ.

૧૭—જરા સરખી ચીજ તેથી આખું ગામ જમે. જ૦—દેવતા.

૧૮—ઉંચેથી પડી ફૂકડી; તેની આંડ ગઈ ઉખડી. જ—આમલી.
૧૯—રાજાની રાણી બારીએ બેસીને કોયલા ચાવે. જ—જાંબુ.
૨૦—ગામ બધું નાસી ગયું ને બાબાજી રહી ગયા. જ—ચુલો.
૨૧—આઠ ગાંઠ ને અંતર વાસો. નહિ કેહે તેને વણકર માસો. જ—સીકું.
૨૨—ધોળી ગાય તેલે નહાય, ને રાત પડે ત્યારે હનુમાન થાય. જ—દીવેટ.
૨૩—વન વગડામાં રાતી બારી છોકરાં પરણે ને મા કુંવારી.
જ—મીંઢળનું ઝાડ.
૨૪—ધોળું ખેતર ને કાળું બી, ઓરતો જાયને બડબડતો જાય.
જ—કાગળ લખવો તે.
૨૫—કાચકાની કોથળી ધમધમ વાગે રતન પરવાળું મને હાય હાય લાગે.
જ—મરચું.
૨૬—ગરમ દેશની છોકરી માથે રાખે ટાપલી, પેટમાં રાખે છોકરો કીમત તેની પા દોકડો.
જ—ખારેક.
૨૭—લીલી પીળી બાંસલી બજાવનાર કોણ બીબી ચાલ્યા સાસરે મનાવનાર કોણ.
જ—મડદું.
૨૮—જીવ વિનાનું જાનવર મેળે કરે વાત, તેનું ટકટક કરવું સાંભળી કામે લાગે હાથ.
જ—ઘડીઆળ.
૨૯—નાકાશાની દીકરી તે બીતરશાને દીધી, પાંચ ભાઇ દોડ્યા ત્યારે બે જણે લીધી.
જ—લીટ.
૩૦—તપેલામાં તપેલું માંહે કલંગી ઘોડો, ખોલાય તો ખોલો નહિતો બેહદ માથું ફોડો.
જ—તાળું.
૩૧—ઉંચ મુચ ગુંચળું સાપ પણ નહિ, લાકડાથી હાંકીએ ઢોર પણ નહિ; આપે જુદી જાતનાં ફળ ઝાડ પણ નહિ; અને ચક્કર ચક્કર ફરે ચગડોળ પણ નહિ.
જ—કુંભારનો ચાક.

(હરેક પાઠમાં આવેલા જોડાક્ષર).

આવડ્યા.	ખીજવ્યાથી.	પહેરાવ્યાં.	વચ્ચે.
લાવ્યો.	ધ્યાન.	અડાડ્યો.	પહોંચ્યો.
પૂછ્યું.	નિત્યે.	જન્મગાંઠ.	દુઃખ.
બોલ્યો.	રસ્તો.	પ્રમાણે.	પ્રેમ.
મગાવ્યો.	ચોપડ્યાં.	ખસેડ્યા.	ભાગ્યશાળી
કહ્યું.	અલ્લા.	ખવરાવ્યા.	મડ્યો.
વાળ્યો.	ટોક્યો.	આવ્યો.	રડ્યું ખડ્યું
કાઢ્યો.	ચિત્ર.	ક્યાંથી.	બગાડ્યું.
સુસ્વાદ.	જન્મતી.	પૂછ્યાંવિના.	લુચ્ચી.
પ્રસાદ.	પ્રાણ.	વાંચ્યું.	ફૂલાવવું.
ટકે.	માન્યું.	પસ્તાય.	ખર્ચખુટણ.
જરકી.	સોંપ્યો.	વચ્ચે.	આડોશી પાડોશી
સમજાવ્યું	સ્નેહ.	છેલ્લીવારે.	માંડ્યું.
ફાવ્યો.	અપાવ્યું.	મુદ્દલ.	નાંખ્યો.
ડાહ્યો.	ચંદ્રમા.	લાગ્યું.	બસ્યાંજ.
માન્યું.	સરસ્વતી.	સમજ્યો.	ફાવ્યું.
પ્રાણ.	વિદ્યા.	વસ્તુ.	છૂટ્યા.
ચિત્ત.	શુક.	ધાન્ય.	પકડ્યો.
અવસ્થા.	છેલ્લો.	માંડ્યું.	જાળવ્યું.
લાગ્યા.	ચચ્ચાર.	વસ્તુ.	મૂક્યાં.
માંડ્યા.	ઊગ્યા.	ઈશ્વર.	સાંભળ્યું.
મૂક્યું.	બત્રીજે.	પૃથ્વી.	ફેલ્લા.
ડાહ્યો.	ફડાવ્યું.	પરમેશ્વર.	નીકળ્યાપછી.
અડ્યા.	બારતો.	સ્લેટ.	કાચું કોરું.
નીકળ્યો.	અખાત્રીજ.	મૂક્યાં.	ફૂલકરણી.
ખસ્યું.	ચૈત્રમાં.	કહ્યાં.	ઉષધ ખુષધ.
માંડ્યો.	શ્રાવણ.	અન્ન.	ઝૂંદરાં.

(જોડાક્ષર).

અર્ક.	નર્મદા.	ધર્મશાસ્ત્ર.
કૃપા.	નક્ષત્ર.	નમસ્કાર.
કૃષ્ણ.	પ્રકૃતિ.	નિત્યકર્મ.
ક્રોધ.	પ્રગટ.	પંચપાત્ર.
ક્રિયા.	પ્રતિષ્ઠા.	પત્રાવળી.
ક્રિડા.	પ્રધાન	પરાક્રમ.
ક્ષુદ્ર.	પ્રત્યક્ષ.	પુણ્યવાન.
ક્ષેત્ર.	બત્રીશ.	પેગંબર.
ગ્રાસ.	પ્રારબ્ધ.	બંદોબસ્ત.
ગૃહ.	વિસ્તાર.	બુદ્ધિવાન.
ગોત્ર.	સંગ્રામ.	ભક્તિવાન.
ઘૃત.	સંપૂર્ણ.	ભાગ્યવાન.
જયેષ્ટ.	સામગ્રી.	મુક્તાફળ.
ત્રીશ.	હુન્નર.	રત્નાગર.
દ્રાક્ષ.	અકસ્માત.	વર્ષો વર્ષ.
દૃષ્ટી.	અનુસ્વાર.	વ્યવહાર.
વૃક્ષ.	અભિપ્રાય.	વ્યાકરણ.
શાસ્ત્ર.	અલમસ્ત.	વિદ્યાવાન.
અક્કલ.	અવિશ્વાસ.	સત્યવાદી.
અધર્મ.	કનાસ્તર.	સદાવ્રત.
અભ્યાસ.	ખટકર્મ.	ક્ષેત્ર ફળ.
અસત્ય.	ચિત્રામણ.	જ્ઞાનવાન.
ક્રિમેજ.	જન્માંતર.	અંગમર્દન.
ટક્કર.	દાનધર્મ.	કસ્તુરીમૃગ.
ત્રેવડ.	દોસ્તદાર.	જન્મ પત્રિકા.
ત્રિશૂળ.	ધર્મ પુત્ર.	જ્યોતિષચક્ર.

THE ALPHABET (ધી ઍાલફાબેટ) મુળાક્ષર.

A	a	*A*	*a*	એ	N	n	*N*	*n*	એન
B	b	*B*	*b*	બી	O	o	*O*	*o*	ઓ
C	c	*C*	*c*	સી	P	p	*P*	*p*	પી
D	d	*D*	*d*	ડી	Q	q	*Q*	*q*	ક્યુ
E	e	*E*	*e*	ઈ	R	r	*R*	*r*	આર
F	f	*F*	*f*	એફ	S	s	*S*	*s*	એસ
G	g	*G*	*g*	જી	T	t	*T*	*t*	ટી
H	h	*H*	*h*	એચ	U	u	*U*	*u*	યૂ
I	i	*I*	*i*	આઈ	V	v	*V*	*v*	વી
J	j	*J*	*j*	જે	W	w	*W*	*w*	ડબ-લ્યુ
K	k	*K*	*k*	કે	X	x	*X*	*x*	એકસ
L	l	*L*	*l*	એલ	Y	y	*Y*	*y*	વાઈ
M	m	*M*	*m*	એમ	Z	z	*Z*	*z*	ઝેડ
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

જાહેર ખબર.

નીચે લખેલી ચોપડીઓ સુરતમાં ચોક બજાર, નાણાવટ અને ભાગાતળાવના બુકસેલરો; **મુંબઇમાં** ભૂલેશ્વર આગળ માવજી જેરામના માળામાં **ડાહ્યાભાઇ જગજીવનદાસ,** કાળકાદેવી આગળ દામોદરદાસ ઇશ્વરદાસ તથા શેરીઆરજી હોરમસજી, વસનજી પરમાનંદ ચાહવાળા, પાયધોની નં૦ ૨૨ ધ બુકસેલિંગ કું, વિઠ્ઠલવાડીને નાકે કૃષ્ણાજી બલાલ, બુકસેલરો. ધોબી તળાવ આગળ એદલશા બેજનજી કરાણી બુકસેલર, કોટમાં જહાંગીરજી બેજનજી કરાણી તથા શાપુરજી ફરામજી માંડણ, તથા એમ. મીસ્ત્રીની કું, બુકસેલરો **વલસાડમાં** દ્વારકાદાસ પરભુદાસ બુકસેલર. **ભરૂચમાં** કતોપોરના બજારમાં કાગદી કાદરભાઇ બુકસેલર, **રાજકોટમાં** પરસોતમ પરમાનંદ અને **કરાંચીમાં** કાનજી કરસનદાસ તથા હુસેનભાઇ બાપુજીભાઇ, **કછમાંડવી** જીવરામ ભરોસંકર દવે **કછસુથરી** પીતાંબરદાસ હરજીવન. પાસેથી વેચાતી મળશે. ચોપડીઓના કમીશન વગેરેનો બંદોબસ્ત કરવો હોય તો **મુંબઇમાં ડાહ્યાભાઇ જગજીવનદાસ** અને **સુરતમાં** સગરામપરે **મી૦ નગીનદાસ ફકીરભાઇ કાસીદારને** પોસ્ટપેડ કાગળથી લખી જણાવવું. જથાબંધ લેનારને સારું કમીશન મળશે.

૦-૧-૬ ગુજરાતી પે૦ ચોપડીના અર્થ.
૦-૨-૦ ગુ૦ બીજીના અર્થ.
૦-૩-૦ ગુ૦ ત્રીજીના અર્થ.
૦-૪-૬ ગુ૦ ચોથીના અર્થ.
૦-૫-૦ ગુ૦ પાંચમીના અર્થ.
૦-૬-૦ ગુ૦ છઠ્ઠીના અર્થ.
૦-૮-૦ ગુ૦ સાતમીના અર્થ.
૦-૩-૦ ગુ૦ બાળમિત્રના અર્થ.
૦-૨-૦ સુરત જીલ્લાની ભુગોળ.
૦-૨-૦ મુંબઇ ઇલાકાની ભુગોળ.
૦-૩-૦ હિંદુસ્તાનની ભુગોળ.
૨-૦-૦ **હિંદની વાર્તા** (ઇંગ્લીશ બુક).

૨-૦-૦ **બહોઅલજમાલ**પરીની વાર્તા.
૦-૬-૬ દોહરા સંગ્રહ.
૦-૩-૦ મિત્રપાઠ.
૦-૧-૦ આંકની ચોપડી.
૦-૧-૦ કાપીની ચોપડી
૦-૩-૦ પ્રાઇમરના મીનિંગ.
૦-૪-૦ અંગ્રેજી પેહેલી ચોપડીના મીનિંગ તરજુમા સહિત.
૦-૬-૦ સેકન્ડ બુક પાર્ટ ફર્સ્ટના મીનિંગ તરજુમા સહિત.
૦-૧૦-૦ સે. બુ. પા. સે. ના મીનિંગ.
૦-૧૨-૦ થર્ડ બુકના મીનિંગ.
૦-૩-૦ ન્યુ. રી. પ્રા. ના મીનિંગ.